

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Christ. Francisci Paullini, Ferrariâ-Thuringi, Rerum Et Antiquitatum Germanicarum Syntagma

Paullini, Christian Franz

Francofvrti ad Moenvm, 1698

VIII. C. F. P. Chronicon Congregationis Badeslebiensis, Marienbeck dictæ,
Ordin. Augustiniani, Diœces. Halberstad., variis literis & memorabilibus
refertum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44860

CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI
CHRONICON
CONGREGATIONIS
BADESLEBIENSIS,
MARIENBECK

DICTÆ,
ORDINIS AUGUSTINIANI,
DIOECES. HALBERSTAD.,
PARIS LITERIS ET MEMORABILIBVS ILLUSTRATVM.

VI

(N^o)

V. CL.

V. CL.
M. MICH. URANIUS,
INCLYTI OLIM GYMNAS. HERSFELDENS.
RECTOR,
IN ORAT. SUA INAUGURALI

Tanta Venerandæ Antiquitatis historiarumq; , cunprimis
Germaniæ nostræ, dignitas, splendor & eminentia est, ut
licet *pusilla & abjecta* quædam imperitis videantur, prudenti ta-
men ansam dabunt sublimiùs meditandi, siquidem in *stercore*
aliquando cubat *aurum*, quod solus *Maro* eruet. Noli igitur
spernere parva, quæ grandia & excelsiora subinde spondent &
monstrant. Pulcherrimum sanè spectaculum, si *Homerus* in *nuce*
appareat.

IN CHRONICON BADESLEBIENSE.

S*ic Veterum chartas tantum excussisse iurabit ?
sic obscura placet nobilitasse loca ?
Tu potes in parvis illustrem ostendere mentem ;
Tu facis augustum, quod fuit antè nihil.
Si taceant homines de Te, pia saxa loquentur ;
surgent in laudes oppida, claustra tuas.*

STEPH. LUDOLF. BUGGEROD D.

(Nn) 2

B.C.D.

B. C. D.

§. I.

J. Winnig-
stad.

Joannes Winnigstadius, (non *Wimenesstadius*, ut *David Chytraeus* (a) scribit,) Monachus Ord. S. Augustini ad D. Joann. prope Halberstadtium, cum Lutero ejusque doctrinae nimium favere videretur, ab Officiali & Praefecto Episcopi urbe ejectus *Wittebergam* ad Luterum se contulit, à quo *Einbeccam* missus; at inde quoque pulsus *Huxariam* venit ad *Virgim*, ibique primus Luteranae doctrinae semina sparsit, deinde *Quedlenburgi* ad D. Blasium Ecclesiastes factus est, tandem abiit *Goslariam*. Ille *Winnigstadius* compilavit chronicon *Halberstadtense* lingua Germanicâ, sed ex charta in papyrum tantum non omnia, certe vetustiora & potiora, transcripsit, *Martini Rehboscii*, Nobilis cœnobitæ *Corbeia* Saxonica & Præpositi *Gröningensis* ad *Bodam*, nec non *Herrandi*, Monachi *Ilfsenburgici*, sedulus expilator, quod ex collatione hujus chronici *Martiniani*, in Augusta bibliotheca *Wolfsenbyttelen*si visi, depiendimus, nec ipse diffitebitur *Winnigstadius*. Brevius quidem *Martinus* scripserat, & ad sua usque tempora. *Joannes* verò latius, adjectis recentioribus rebus. *Martinum* istum commendant quoque rythmi Veteres. (b) In hoc suo opusculo varia inter scribit *Winnigstad.*, *Haymonem*, seu *Heumonem*, vel *Hemmonem* (ut *Annales Fuldenses* vocant,) ex Anglo-Saxonum gente, Venerabilis *Beda* consanguineum, Monachum *Fuldensem*, non *Hersfeldensem*, (ut *Kranz.* (c) & *Trithem.* (d) rati sunt, qui posterior tamen antea rectè nobiscum senserat, (e) in Illustri schola *Corbeiensis*, ut antea *Fuldensi*, & postea *Hersfeldensi*, S. Theol. Lectorem, non verò Abbatem hujus cœnobii, (quod contra *Trithemium*, quem cæco passu sequitur *Piscus*, (f) ex *Brovvero* (g) & *Gerard. Joann. Vossio* (h) notes velim,) tertium Ecclesiae *Halberstad.* Antistitem, *Hersfeldiâ* quendam sibi fidelem ac dilectum adduxisse secum, cui omnia negotia secularia committebat, eique prædium aliquod, seu villam, dedisse non procul à *salinû fontibus*, quæ tandem in pagum excrevit, inque perpetuam gratæ rei memoriam, ab ipso dictus est *Hoym* seu *Haym*, & inde descendisse Nobiles *Hoymios*. E quibus erat *Joannes*, Vir eximiâ virtute, multiplici doctrinâ, morum suavitate, & erga omnes affabilitate gratissimus, vel ideò perenni memo-

chron. Hal-
berstad.

Hoymiorum
origo,

loym.

(a) L. XIII. Sax. p. 401. (b) de laudib. & miracul. S. Viti, (c) L. I. Metrop. c. 33. (d) L. IV. de Vir. Illustr. O. S. B. c. 194. (e) L. II. c. 32. (f) de Illustr. Angliæ Scriptor. (g) L. I. Antiqu. Fuld. c. 13. (h) de Historic. S. S. L. II. c. 3.

memoriâ dignus, quòd nihil unquam de bonis ecclesiasticis passus sit aut vendi, vel distrahi, seu alienari, nec suis unquam aliquid donare voluit, ne dicerent: se hoc ab Ecclesia tenere. Solitus enim dicere est: *sacra bona secularibus data esse instar rubiginis ferrum corrodentis.* (i) Ex eadem gente fuit *Gevehardus*, Præsul Halberstad. XXXVIII. Hinc Kranz. (k) ex Ordine Ministerialium ejus ditionis natum dicit, qui Vir præstans Ecclesiæ suæ summa cum laude per viginti annos præfuit. Verùm si Winnigstadio credimus, nec Ecclesiastica, nec secularia sollicitè, & uti par erat, curavit *Gevehardus*, illis Suffraganeo, his Advocatis Præfectisque suis transmisit. Ideo *Jochim. Rulf*, Burgenfis Saxo, P. L. G. (l) sic:

Gevehard.

*Dignam sacrorum curam qui miserat omnem,
credideratq; aliis, vacuo stant pectore molles
cure, non sine dente jocos expertus abunde.*

*malè au-
dit.*

Plebs siquidem cantillabat:
*Bischof Gebhard van der Hode /
Sin Ross beschritt er node /
sin Seab ist kurt und schlichte /
zum Bischofsamt tōgt er nit.*

Bucelin tamen inquit: (m) laudatissimum eum obiisse, verùm non anno MCCCCLXX. sed MCCCCLXXXIV.

§. II. Quicquid sit, seu unde originem suam trahant *Hoymii*, quam nunc altius indagasse nec vacat, nec lubet, zeli Pastoralis *Gevehardini* speciem habemus in confirmatione foundationis Congregationis *Badeslebiensis*. Cùm enim audiret, laudabilem Conventum Sororum *Vallis Maria* in oppido *Eldagessen* Ord. S. August. Diocel. Hildes., morum honestate, bonorumq; operum studiis plurimos hæcenus edificasse, ac de operibus manuum suarum de victu & amictu, ceterisque necessariis rebus sibi providere, ipsæque sorores humiliter licentiam abs eo petiissent, magnam liberamque curiam suam *Badeslebi* in Diocesi Halberstad., à *Theodorico Brandio*, (non *Einem*, sed *Emâ* Brunsvicensi) ex inelyto monasterio *Bursfeldensi* ad *Visurgim* Ordin. Benedict. primum Priore, deinde, extincto *Joanne Oldenrotio*, seu *Oldenorio*, ut *Bassens* scribit, sui nominis primo, circa AC. MCCCXLVIII. non MCCCXVIII. Abbate monasterii *Huysburgensis* ejusdem familiæ XXIX., Viro sempiternâ laude digno, unâ cum molendino quingentis florenis rhenensibus emtam, in religiosam ædem novamque congregationem, ad normam *Eldagensis*, convertendi, lubenter annuit ipse, locumque istum *rivum Marianum*, seu *Marienbeck* / voce Saxonica nominavit. Miror, hujus rei nullam mentionem

zelus ejus.

(O o)

nem

(i) ex MS. chron. Halberstad. (k) L. XI. Metrop. c. 48. (l) in origis. Halberstad. Reip. per singulos Episcopos ad nostra usque tempora heroico carminè deductis, (m) German. sac. P. I. p. 22. a.

nem fieri in chronico *Huysburgensi*, à Celeberrimo Viro *Henrico Meibomio* (n) innexo, seu in *historia Halberstad. D. Sagittarii*. Vidimus *Huysburgi* chronicon aliquod minutum MS., seu potius catalogum Abbatum, cum brevi explicatione, fœdis tamen mendis ubique scatentem, *Henrici Bassi*, Monachi *Huysburgensis*, (qui sub *Joanne Stoppelio*, *Cosfeldensi*, hujus nominis II., Abbate XXX. anno MCCCCLXXXIV. cœnobium ingressus, factus postea Prior *Ballenstedensis* ad *Hercyniam*, ubi conditus est. Substitit in narratione *Conradi IV.* Abbatis XXXI. cognomine *Richerding*, (primò dignitatis suæ annò, post Christi natalem MDVI., elati,) quam *Jacobus Hildeshemius*, Abbas XXXVI., usque ad *Georg. Puster - non Pürsten - macherum*, è cujus manibus sacram vestem sumserat, pertexuit. Et hoc ipsum chronicon est, quod *Meibomius* dedit, prologum si demas. Ceterum *Eldageffen* elegans adhuc oppidum in Diœcesi *Hildesensi*, duobus milliariibus à Metropoli sua distans, quod annò MCCCCLXX. Comites *Schaumburgici* armatâ manu ceperunt & expugnârunt. (o)

Et Bassius,

Eldagsen,

fundatio
ipsa.

§. III. Verùm ut cuncta distinctiùs latiusque intelligas, ecce tabulas *Gevehardinas*.

Gevehardus, DEI & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus *Halberstad.*, Devotis Nobis in Christo fidelibus sororibus, Rectrici & Conventui sororum *Vallis DEI* in *Eldageffen*, Ord. S. Augustin., *Hildesemf. Diœces.*, salutem in Domino sempiternam. Ex Pastoralis officii Nobis injuncti debito inter cetera tenemur, ut his, quæ pro divini cultûs religionisque incremento, ac animarum salute profutura noscuntur, partes nostræ sollicitudinis impendamus, eaque benigno favore prosequamur. Sanè relatione veridicâ didicimus, Vos, laudabilemque Congregationem vestram, in humilitatis spiritû DEO serviendo pio more, honestatem, operumque bonorum studia, ac virtutum plantaria, quæ apud Vos exuberant, plurimos ædificare, ac de operibus manuum vestrarum de victu & vestitu, ceterisque necessariis, Vobis absque ullius præjudicio providere. Quare pro parte vestra nobis humiliter fuit supplicatum, quatenus in curia quadam magna in oppido *Badesleve* nostræ Diœces., quam, ut asseritur, ab Abbate & Conventu Monasterii in *Huysborch*, Ord. S. Bened., nostræ Diœces., acceptâstis, religiosam domum & congregationem novam, ac Ecclesiam, cum altaribus & cœmiterio, pro Missis & divinis, & sepulturis morientium ibidem agendis, ad instar Congregationis Vestræ in *Eldageffen*, possitis instituere, ædificare, & fundare nostrâ auctoritate dignemur gratiôsè concedere potestatem. Nos igitur supplicationibus vestris hujusmodi inclinati, ut in prædicta curia, cui Nos nomen *Marienbecke* imponimus, Congregationem novam Ord. S. August., per Rectricem & Confessorem gubernandam & dirigendam, atq; Ecclesiam cum altaribus

(n) T. II. rer. Germanic. p. 533, seqq. (o) vid. chron. Schaumburg. Herm. Lerbeck ad h. ann.

ribus & cœmiterio, pro Missis & divinis, atque sepulturis morientium, ad instar Congregationis vestræ in *Eldagesfen*, ac eidem Congregationi in privilegiis, statutis, habitu, moribus, professione & modo orandi non dissimilē positis nostrā auctoritate instituerē, ædificare & fundare, præsentium tenore, de Venerabilis Capituli Ecclesiæ nostræ Halberstad. scitu, consensu & voluntate liberam concedimus potestatem & facultatem, cum additione, quod Presbyteri & Confessores, quos Rectrix congregationis ejusdem, cum consilio alicujus Visitatorum, Vobis, eadem nostrā auctoritate, deputatorum, vel deputandorum, assumerit vel admiserit, debeant habere curam & inspectionem pastorem in congregatione memorata, cum potestate, ut etiam omnium personarum ejusdem congregationis, familiarumque & continuorum commensalium earum possint audire confessiones, ac eas à censuris in ipsas quomodolibet à jure vel ab homine generaliter latis, & à peccatis atque criminibus omnibus absolvere, nec non super votis omnibus dispensare, exceptis dumtaxat censuris, peccatis, & votis Apostolicæ Sedi specialiter reservatis; atque eisdem Missas & divina celebrare, ac ipsis omnia Sacramenta & unctionem extremam, atque ecclesiasticam sepulturam, & parochialia singula possint impendere & ministrare, etiam tempore interdicti, nostrā auctoritate fulminati, servatâ tamen, interdicti hujusmodi tempore, januarum clausurâ, cum exclusione excommunicatorum & interdictorum, dummodò tamen causam non dederit interdicto: habentes ad hoc etiam Archi-Diaconi ejusdem loci consensum. Insuper tranquillitati & paci Congregationis hujusmodi erigendæ intendentes, volentesque, ut sorores ejusdem evagationibus distractivis exoneratæ DEO eò liberius valeant famulari, exemimus & exemimus Congregationem eandem, familiaresque & comensales ejusdem cum Ecclesia, curia & structuris, inibi ædificatis & ædificandis, ab omni jure parochiali, volentes, quod Plebano pro tempore in *Badesleve* nullatenus ad aliquid debeant esse obligatæ, habentes similiter ad hoc interesse hujusmodi collatricis moderni ipsius parochialis Ecclesiæ Rectoris consensum. Concedimus etiam scæpeditis sororibus & successoribus earundem, usum habendi sigillū propriū, & paños, tam lineos, quam laneos, cujuscunq; coloris & valoris poterunt, facultatem faciendi, ac eosdem integros paños, vel etiâ in partes divisos, prout con venerit, vendendi, non obstantib⁹ etiâ prohibitionibus cujuscunq;. Addentes etiam, quod Congregationē hujusmodi cum omnibus bonis ejus habitis & habendis, in nostram Successorumq; nostrorū protectionem & defensionem singularē suscipimus, ipsamq; & illa ecclesiasticæ adscribim⁹ libertati, decernentes, quod curiâ memoratâ, cum eisdem rebus, habitis & habendis, sub perpetua debeant habere & possidere libertate. Et ne in præmissis, propter nostrū non occursum, sorores continuationis fructuosæ observantiæ suscipiant impedimentū, idcirco Venerabilibus Patribus Dominis in *Huysborch* Abbati, & in *Hammersleve* Priori Monast. O. S. Bened. & Canon. Regul.

S. Augustini nostræ Diœces., de quorum legalitate & industria in Domino sumus confisi, vices nostras committimus ad præmissa, eosdem ac successores eorundem in Commissarios & Visitatores eis deputando cum commissione, ut ipsi simul, aut alter eorum, novam Rectricem pro præfata congregatione ordinare & instituire, atque eidem providere, nec non successorum ejusdem electiones, cum eas canonicè, juxta ritum electionis Rectricis congregationis in *Ehlagesen*, inveneriat peractas, confirmare, ac illis regimen in temporalibus & spiritualibus committere, atque ab eisdem obedientiam ad nostras manus suscipere, nec non congregationem supra dictam etiam in capite & in membris visitare, ac de ejusdem statu, tam spirituali, quam temporali, inquirere, & defectus personarum corrigere & emendare possint ac valeant, liberam damus auctoritatem & facultatem, cum potestate etiam omnia & singula, quæ Nobis ex Pastoralis officio incumbunt, auctoritate nostrâ toties, quoties opus fuerit, circa easdem faciendi & ordinandi. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum præsentem literas sigilli nostri fecimus & jussimus appensione communiri. Et Nos *Balthasar* Præpositus, *Joannes* Decanus, *Siffridus* Senior, & Capitulum Ecclesiæ Halberstad. prædictæ, in recognitionem & testimonium, quod omnia & singula supra dicta cum nostra libera voluntate & expresso consensu per Reverendum in Christo Patrem & Dominum nostrum, Dominum *Gevehardum*, Episcopum Halberstad., facta sint & ordinata, sigillum Capituli nostri majus circa prædicti Domini nostri Episcopi sigillum præsentibus fecimus appendi. Datum annò Domini MCCCCLXXIX. in vigilia B. Thomæ Apostoli.

promissum
Gevehardi,

§. III. Eodem anno & die *Gevehardus*, cum consensu Illustris Capituli sui, *Theodorico* Abbati, *Joanni* Priori, toti que Conventui *Huyshurgensi*, denudò perpetuam libertatem curiæ istius *Badeslebiensis*, octodecim que manlorum ibidem promisit. Quæ omnia rata & grata habuit tota Universitas *Badeslebiensis* annò MCCCCLXXX. in die conversionis S. Pauli. Cumque Episcopus congregationem istam ab omni jure parochiali exemptam esse jussit, testatur *Elisabetha*, Abbatissa cœnobii *Hedeslebiensis*, Ord. Cisterciens., ejusdem Diœces., seu collatrix Ecclesiæ *Badeslebiensis*, à Dynastis *Hackebornensibus* datæ, unâ cum *Hermanno Schutten*, ejusdem Ecclesiæ tunc Rectore, omnia & singula cum præscitu & consensu ejus acta & facta esse. Sic enim literæ sonant:

Consensus
Abbatissa
Hedeslebiensis,

Nos *Elizabeth*, Abbatissa monasterii in *Hedesleve*, Ord. Cisterciens. Halb. Diœces., collatrix parochialis Ecclesiæ in *Badesleve*, & *Hermannus Schutten*, ejusdem Ecclesiæ parochialis modernus Rector, publicè recognoscimus per præsentem, sicut Reverendus in Christo Pater Dominus *Gevehard*, Episcopus Halberstad. noster gratiosus, pro gloria Dei omnipotentis & multa-

multarum animarum salute, devotis Rectrici & Conventui Virginum congregationis *Vallis B. Maria* in *Eldagessen* Ord. S. Augustin., Hildesemensis Diocesis, dedit potestatem, ut in curia quadam magna in *Badesleve*, quam, ut asseritur, à monasterio *Huysburgensi* acceptarunt, possent erigere, ædificare & fundare congregationem ejusdem ordinis, cum Ecclesia & cœmiterio, per Rectricem & Confessorem gubernandam & dirigendam; & ut personæ ejusdem congregationis distractivis evagationibus exoneratæ eò quietiùs possent Deo famulari, congregationem eandem, familiaresque & commensales ejusdem cum curia, Ecclesia, cœmiterio, & habitaculis inibi ædificatis & ædificandis, ab omni jure parochiali exempti voluitque, quòd plebano p. t. in *Badesleve* nullatenus ad aliqua parochialia debeant esse obligatæ, juxta continentiam literarum per præfatum Dominum nostrum Halberstad. & Venerabile Capitulum ejusdem desuper datarum. Quorum omnia & singula illa præmissa, in quantum Nos concernunt, acta & facta sunt cum scitu, voluntate & pleno nostro consensu, volumusque, quòd hujusmodi exemptionis libertate debeant perpetuò gaudere, salvò nihilominus, quòd congregatio memorata sororum debeat & teneatur Rectori p. t. præfatæ parochialis ecclesiæ annis singulis in festo *Pascha* solvere & dare decem solidos Halberstad. Warandiæ. In cujus rei testimonium & fidem præmissorum Nos *Elizabeth*, Abbatissa præfata, præsentis literas pro Nobis, Successoribusque nostris, & pro præfato Plebano in *Badesleve*, ac successoribus ejusdem, fecimus & iussimus sigilli monasterii nostri appensione communiri. Quò sigillo ego *Hermann Schutten*, Rector præfatæ Ecclesiæ parochialis, propter carentiam proprii sigilli, ejus utor ad præsens. Dat. anno Domini MCCCCLXXIX. fer. quart. post fest. B. Thom. Apostoli.

§. V. Monasterium istud *Hedeslebiense* fundarunt Nobiles Dynastæ *Hakebornenses*, uti *Albertus* & *Ludovicus* testantur: fundatio
monast.
Hedesleb.

In nomine Domini. Omnibus tam præsentibus, quàm futuris, *Albertus* & *Ludovicus*, fratres de *Hakeborne*, Patroni Ecclesiæ in *Hedesleve*, cupimus esse notum, tenore præsentium, protestantes, quòd Nos, ad honorem & laudem Domini nostri JESU Christi, ac Matris ejus Virginis Gloriosæ, nec non ad cultum divinum, per monasterium *Cisterciensis* Ordinis ampliandum, Ecclesiam in *Hedesleve* cum omnibus proventibus suis, quantum ad nos pertinet, donamus voluntario animo & sincero extra nostram penitus relinquentes potestatem ad hoc, ut ibidem monasterium Sanctimonialium *Cisterciensis* Ordinis feliciter construatur. Annò MCCLIII. XV. Kal. Novembr.

Sigillum utriusque erat triangulare; in umbilico *Alberti* conspiciebatur stella octangularis nigra, in circumferentia verò: SIGILLUM ALBERTI DE HAKE-

(00) 3

§. VI. Datam verò esse ab illis sororibus *Hedeslebiensibus* Ecclesiam *Badeslebiensem*, cum omnibus ad eam spectantibus, Fratres isti denuò probant. Sic enim nobile Par.

donatio Ec-
clesia Ba-
deslebiens.

† commen-
dare

Albertus & Lodhevicus Fratres de *Hakeborne* universis Christi fidelibus præsentem paginam inspecturis felicitatem præsentium ac gloriam futurorum. Quoniam in circuitu currit mundus, tempus volvitur, & est hominum vita brevis, ad cautelam præsentium & notitiam futurorum necessariò duximus ea, quæ à Nobis rationabiliter gesta sunt, scripturarum testimoniis corroborare, † ne recedant cum tempore inopinate ac subito recedente. Proinde notum esse cupimus universis, quòd Nos, de consensu & voluntate nostrorum hæredum, claustrorum ancillarum Christi in *Hedesleve*, à Nobis ibidem ob Dei honorem devotè constructo, hæc bona contulimus, scilicet Ecclesiam in eadem villa, cum hominibus pertinentibus ad eandem, similiter aream, in qua sedent, insuper Ecclesiam in *Badesleve*, cum omnibus ad illam spectantibus bonis, præterea proprietatem bonorum nostrorum, quæcunque nobis erant libera ac soluta, eisdem vendidimus, in agris videlicet, molendinis, pomariis, in areis, in piscinis, in aquarum vivaciis & pratis, omni prædictorum proventu remanente penitus ab omni jure advocatiæ, seu actione qualibet jugiter absoluto, cum libertate perpetua quietè ac licitè possidendo. Super hæc nullius advocatiæ jus in bonis prænotatis nos habere recognoscimus quoquò modò, præterquam in occasione cujuslibet, super quo debet judicium sanguinis ventilari. In quo casu nullum alterius dominium peti volumus aut requiri, quæ præjudicium nostri juris - - - cum ad Nos solos claustrum memorati, & Dominarum ibidem Cisterciensis Ordinis Domino famulantium jure spectet defensio & tutela. Hujus rei testes sunt Nobilis Vir Comes *Burchardus* de *Mansvelt*, *Albertus* in *Arnesten*, *Otto* Præpositus de *Helpedhe*, *Heinricus* Miles de *Hilmerodh*, *Hermannus* de *Holdenstat*, *Fredericus* de *Eykkendorp*, & alii quamplures. Dat. in *Wipera* anno MCCLXV.

venditio
omnis juris
& bonorum
Hedesle-
biens.

§. VII. Imò vendiderunt laudati *Hakebornenses* sororibus *Hedeslebiensibus* omne jus & cuncta bona, quod vel quæ habuerunt ibi tam in claustrum, quam in villa. Literas subjungo:

Universis Christi fidelibus præsentem paginam visuris, seu audiendo percepturis, Nos *Albertus*, *Fredericus* & *Joannes* Fratres, Nobiles dicti de *Hakeborne*, salutem in omnium Salvatore. Universa temporum nostrorum negotia, quæ in statu debent solido permanere, ne facilè possint à posteris in oblivionem deduci, convenit literarum & testium amminiculis firmiter

miter communiri. Ad univerforum igitur notitiam, tam præſentis temporis quàm futuri, volumus pervenire, quòd Nos de unanimi conſenſu & bona voluntate dilecti Patruelis noſtri Domini *Alberti*, Nobilis Viri dicti de *Hakeborne*, nec non omnium hæredum noſtrorum, Eccleſiæ Sanctimonialium in *Hedesleve* vendidimus omne jus, quod habuimus ibidem in *Hedesleve* tam in clauſtro, ſeu curia clauſtri, quàm in villa, nec non omnia bona agricolarum, quæ in prædicta villa tenuimus, vel habuimus, ſeu nobis competere poterant liberè & ſolutè, vel jure pheodali, ſeu quocunq; alio jure, cum omni utilitate, proprietate, ſervitute, vel proprietate etiam hominum, de pertinentiis univerſis, videlicet prætiis, paſcuis, piſcationibus, ſeu quibuſcunq; aliis tam in villa, quàm in campis, bonis tamen ibidem ſitis, quæ à Nobis milites, ſeu militares, titulo tenent pheodali, penitus excluſis & exceptis, pro ſumma pecuniæ centum marcarum argenti *Stendaliensis*. Volentes ipſam Eccleſiam de prædictis bonis, ubicunq; quacuſcunq; coram quibuſcunq; debebimus, ſecundùm jus & juſtitiam vvarandare. Renuncianteſ quoq; literas per præſenteſ, nomine noſtro & omnium hæredum noſtrorum, omni juri, quod Nobis in prædicta competebat villa, ſeu etiam de prædictis bonis ibidem Nobis quoquomodo competere poſſet in futurum. Hujus noſtræ venditionis teſteſ ſunt Honorabiles Viri, Dominus *Joannes* Abbas in *Ballenſtede*, & Dominus *Albertus* Abbas in *Conradesborch*, nec non Dominus *Florinus*, Plebanus in *Enegvèrnesleve*, Nobileſ etiam Viri Dominus *Otto*, nec non ejus filius *Fredericus*, dicti de *Valckenſtein*, *Arnoldus* de *Veſthufen*, *Fridericus* *Stehemezſcès*, & famuli, & alii quamplureſ fide digni. Igitur ne præſcripta ſucceſſivo tempore deleat oblivio, ſeu vetuſtas, præſentem chartam inde conſcriptam noſtrorum, ſigillo quoq; Patrueliſ noſtri, dilecti prænotati, ac Honorabilium Virorum, Abbatum prædictorum, Nobilium quoq; Virorum de *Valckenſtein* ſigillorum impreſſionibus roboratam præfata Eccleſiæ Sanctimonialium in *Hedesleve* tradere curavimus ad robur perpetuæ firmitatiſ. Anno Domini *MCCCX*. in caſtino *B. Viri* Martyriſ glorioſi.

Sigilla *Alberti* & *Ludovic*i integra adhuc erant, in forma triangulari, utrumq; viridi ceræ impreſſum. Poſteriora veò ſigilla *Hackebornenſium* erant in alba cerâ, uti *Joanni* *Ballenſtedenſiſ*, quod oblongum erat. Exhibebat Abbatem ſedentem cum mitra, dextrâ tenentem baculum paſtoralem, lavâ autem librum, in circumferentiâ: *Joannes*, Dei gratia, Abb. i *Ballenſtat*. *Conradi* *Conradesburgici* rotundum erat in ſtaya cerâ; *Otoniſ* in ſimili forma cerâq; ſed fractum; in circumferentiâ: *S. Otoniſ* Dei grââ *Comit. Frederici* ſigillum minus erat *Otoniano*, in eadem

Gertrud. &
Mechtild.

eadem forma & cera tamen, in circumferentia: *S. Freder. Comit.* Gentem *Hackeborniam* per totum terrarum orbem celebrem fecere duæ religiosæ sorores, quas *Bucelinus Baronissus* vocat, *Gertrudis* & *Mechtildis*, illa quondam *Abbatissa Rodersdorfiana*, quod monasterium cum annò MCCLII. transferretur *Helstam*, hinc iterum gregem suum rexit juxta regulam *Benedictinam*, inque eadem solitudine cum *Mechtilde* sorore obdormivit. Castrum *Helpede* propè *Islebius* stetit, quod annò MCLXXV. insidiis circumventum & captum est. (p) Cessit postea hoc dominium Comitibus *Mansfeldicis*, uti *Arnstenium* & *Scrapelovia*.

femina à
monasteriis
arcontur.

§. VIII. Scribit *Abbo Dalemius*, (q) *Theodoricum Huysburgensem*, ceu specialem benefactorem *Badeslebiensium*, de decimis, in antiquis diebus sororibus ibi deputatis, nunc sororibus in *Marienbeck* liberaliter dedisse. *Celptabis* utique, sincere Lector, nisi faculam prætulero. Tantis *Fiacrii* Eremitæ apud *Meldenses* rigor erat, ut etiam feminis, septa monasterii protervè intrantibus, ultionem divinam precatus sit, teste *Laurentio Surio*. (r) Hoc monasticæ custodiæ institutum etiam *Fulda* olim in tanta erat observantia, ut feminam recipere, non dicam aliquatenus intra septa, sed intra publica basilicæ penetralia, multis seculis nefas extiterit atque religio. Cujus rei testem habemus *Rudolfum* in memoria *Lioba*, quam monasterium istud sic ingressam fatetur, ut nec prius nec postea ulli unquam feminarum id concedi potuerit: quia loco illi, ex quo Monachis habitari coeptus est, femineus negabatur ingressus. Tantùm autem huic *Lioba* soli concessus erat, quia *S. Bonifacius* Martyr senioribus eam commendarat, corpusque ejus ibi sepeliendum decreverat. Moris originem antiquæ literæ ipsi adscribunt *Bonifacio*; Nam caput privilegii à *Zacharia* Summo Pontifice *Bonifacio* concessi quoddam extitit, quò æternùm vetitus feminarum ingressus. Quod caput inde *Majores* tam sanctè coluere, ut privilegii à *Martino* Papa seculo IX. *Abbati Hadamaro*, & à *Silvestro* *Erckenbaldo* seculi X. ætate, aliisque ab aliis Pontificibus concessis & nominatim insertum sit, & religiosè à posteris observatum. Hinc adeo in vetustioribus *Abbatum* actis legimus, annò MCXXXII. cum *Lotharius* Rex solennem *Pentecostem* *Fuldæ* unà cum *Regina* conjuge exigeret, rem divinam non in primario, sed in novi montis vicino monasterio procurasse, eò quòd *Reginæ* in istud aditus esset interclusus. Sic cum *Fredericum* anno MCLXV. de *Saxonia*, in quâ jejunaverat, in vigilia *Palmarum* *Fuldæ* venisset, non licuit ei urbem intrare, quia *Regina* in comitatu ejus erat. Montem igitur *Episcopi* adiens, ibi sequentem diem *Palmarum* honorificè celebravit. Verùm *Bonifacius* IX. (judicio *Pauli Langii* (l) egregius *Simoniacus*) rogatu *Joannis Merlavi* *Abbatis* LVI. hujus severitatis rigorem primus emoluit, feminisque aditum ad templi atria patefecit. Ob quam neglectam religionem

(p) chron. Laureberg. ad h. ann. (q) in chron. MS. Gröning. (r) in ej. vit. d. 30. Aug. (l) chron. Citiz. ad ann. 1398.

ligionem divinam animadversionem nobis sistit *Brover*. (r) Annò quippe MCCCXCVIII. templum fulmine de cœlo tactum conflagravit, septimo die mensis Junii i. e. triduo postquam *S. Bonifacii* festâ luce feminis in basilicam & cœnobii sepra tunc primùm ingressus datus esset. Idem alibi: (u) Anno MCCCXCVIII. postquam *Bonifacii* IX. privilegio feminis aditus, quod nunquam licuerat, in templi penetralia datus est, ipsa cum monasterio basilica fulmine de cœlo tacta funditus propè flammarum & ignium exitio subjecta, quæ clades magnis *Joannem* inde curis induit.

§. IX. Quinque abhinc annis Nobili, Religioso & Erudito Abbati Ord. Benedict. inscripsi epistolam de *Monachis cum monialibus sub unius Præsecti cura*, permissû Superiorum, multis seculis unâ viventibus, quam dignam censuit *CL. Autor Dialogor.* mensr. (w) delitiis suis annectere. Contra *Gratiani* decretum est, Monachos monachasque in uno eodemque cœnobio simul habitare, attuli tamen ex *Trithemii chronico Hirsaugiensi* (x) geminum hujus rei exemplû, & fusiùs ibi dixi, qui primùm venerint *Huysburgi* sorores religiosæ, etiam ante foundationem monasterii, quæ postea, exstructo cœnobio, i. e. ab anno MLXXXIV. unâ cum Fratribus, usque ad *Jasparis Beer* (non Bau) *Winkelii*, Abbatis XXV. tempora, i. e. usque ad annum MCCCC. (ultra CCC. annos) inclusæ ibi vixerunt, sub habitu & regula Benedictina. Prius confirmat *Reinardus*, titulis bene nobilitatus avorum, ut *Rulf* canit, eruditam *Krantzii* (y) conjecturam sequens, licet gentem ejus non demonstraverit, Præsul Halberstad. XV., apertè dicens: (z) se monasterium *Huysburgense*, ad subsidia fervorum & ancillarum DEO ibi congregatorum, vel congregandorum, decimationibus, prædiis, aliisque redditibus pro tempore & facultate augmentare curasse. Et *Theodoricus*, Antistes Halberst. XIX. ex *Illustri Crosciorum* familia satus, anno MCLXXXV. (qui secundus erat ordinationis suæ) indict. III. secund. Id. Sept. ob petitionem cujusdam Matronæ *Adelheydis* nomine, maximè verò ob amorem DEI, eidem cœnobio contulit duos mansos cum dimidio sitos in *Badesleve*, talentum unum solventes, hâc ratione, ut exinde decem solidi ad refectorium Fratrum & sororum DEO ibi famulantium annuatim proveniant. Meminit earundem sororum *Werner.*, Abbas *Huysburg.* XIV., anno MCCLXVII. *Ditmarus* anno MCCCVI. & anno MCCCXI. quò mentio fit *Cunegunda de Nienborch* & *Oda de Redeber* adhuc viventium; sistit eas anno MCCCXIII. MCCCXVI. & MCCCXXII. *Conradus* verò III., Abbas XXII., anno MCCCXL. Sub *Godofredo*, Abbate XXIII., anno MCCCLXIII. vixit *Jutta de Simmenstede* conversa & monasterii *Huysburgici* soror nobilis. Cumque, ceu dictum est, usque ad *Jasparis* tempora, unâ cum monachis inclusæ hîc vixerint, tandem omnibus iis *Huys-*

(Pp) *burgi*

(r) L. I. Antiquir. Fuld. c. 8. p. 32. (u) L. IV. Antiqu. cit. p. 325. (vv) annò 1691. (x) ad ann. 1103. & 1121. (y) L. VI. Metrop. c. 6. (z) in lit. anno 1118. XV. Kal. Nov. ind. XI.

burgi defunctis, (nec enim expulsæ, nec aliò missæ sunt,) præbendam B. M. V., quam Antecessores sui eisdem bene multis annis assignarant, ipse *Jaspar* Patronæ suæ anno MCCCCXI. ipso die annunciationis B. V. liberaliter contulit. Meminit etiam necrologium Huysburgense *Margaretha* Abbatissæ inclusæ, B. memoriæ *Bya*, monachæ inclusæ, piæ Matris, *Adelheidis* inclusæ, *Emeka* inclusæ, & aliarum.

§. X. Nec ingratus fuerit antiquitatum studiosis integer catalogus sororum, ex vetusta membrana bonâ fide descriptus:

Catalogus
sororum
Huysbur-
gensium.

ABBATISSÆ.

Margaretha, Abbatissa inclusa,
Judheidis Abbatissa,
Hillburgis, Abbatissa inclusa apud
nos,
Adelheidis Abbatissa,
Mechtildis Abbatissa,
B. memoriæ *Bya*, monacha in-
clusa; Mater pia,
B. memoriæ *Adelheid*, Monacha,
Mater nostra.

IN CLUSA.

Adelheidis inclusa apud nos,
Jutheides inclusa,
Emeka inclusa,
Wallburgis, monacha inclusa,
Bya, monacha inclusa, soror
nostra,
Yda, monacha inclusa.

CONVERSÆ.

1. Godegundis,
2. Bertradis,
3. Heidewigis,
4. Theoteka,
5. Rixa,
6. Christina,
7. Gertrudis,
8. Hildéborgis,
9. Margaretha,
10. Adelheidis,
11. Eufemia,
12. Adelheidis,
13. Anastasia,
14. Harwigis benefactrix,
15. Elifabetha,
16. Adelheidis,
17. Emeka,
18. Paulina,
19. Judheidis,

CONVERSÆ.

20. Methildis,
21. Willgardis,
22. Emeka,
23. Adelheidis,
24. Eufemia,
25. Elifabetha,
26. Ameka,
27. Margaretha,
28. Theburgis,
29. Methildis,
30. Ysentrudis,
31. Margaretha,
32. Yliana,
33. Eva,
34. Ermegardis,
35. Walburgis,
36. Adelheidis,
37. Gertrudis,
38. Methildis,

39. Ede-

CONVERSE,

39. Edelindis,
40. Adelheidis,
41. Eva,
42. Adelheidis,
43. Gisla,
44. Adelburgis,
45. Methildis,
46. Adelheidis,
47. Catharina,
48. Zacharia,
49. Adelheidis,
50. Eufemia,
51. Gertrudis,
52. Eufemia,
53. Methildis,
54. Gertrudis,
55. Oda,
56. Margaretha,
57. Wideradis,
58. Gertrudis,
59. Elisabetha,
60. Gertrudis,
61. Godheidis,
62. Gertradis,
63. Adelheidis,
64. Adelheidis,
65. Altwigis,
66. Wigminitlodus,
67. Margaretha,
68. Athelburgis,
69. Lucia,
70. Bartradis,
71. Adelheidis,

CONVERSE,

72. Sophia,
73. Cunegundis,
74. Athelheidis,
75. Margaretha,
76. Winneka,
77. Gutheidis,
78. Kira,
79. Gertrudis,
80. Oda,
81. Windelbergis,
82. Adelheidis,
83. Methildis,
84. Hadewigis,
85. Rixa,
86. Methildis,
87. Gisla,
88. Gudheidis,
89. Gutheidis,
90. Bertradis,
91. Adelheidis,
92. Allfidis,
93. Methildis,
94. Adelheidis,
95. Elisabetha,
96. Hadewigis,
97. Eufemia,
98. Hafela.
99. Cecilia,
100. Bertradis,
101. Margretha,
102. Adelheidis,
103. Methildis,
104. Ameka.

LAICÆ.

1. Adelheidis,
2. Methildis,

LAICÆ.

3. Joanna,
4. Adelheidis,

(Pp) 2

5. Wigbur.

LAICÆ,

5. Wigburgis,
6. Gertrudis,
7. Gertrudis,
8. Jutheidis,
9. Gertrudis,
10. Elisabeth,
11. Martina,
12. Winnika,
13. Gertrudis,
14. Gisla,
15. Margaretha,
16. Joanna,
17. Margaretha,
18. Gertrudis,
19. Elisabetha,
20. Bertha,
21. Luitburgis,
22. Athelvvigis,
23. Joanna,
24. Cunegundis,
25. Wallburgis,
26. Helena,
27. Bertradis,
28. Adelheidis,
29. Herlindis,
30. Sophia,
31. Svanehildis,
32. Heydvvigis,
33. Margaretha,
34. Hildegundis,
35. Gisla,
36. Syreneca,
37. Joanna,
38. Engelheidis,
39. Joanna,
40. Joanna,
41. Gertrudis,
42. Wallburgis,
43. Elisabeth,

LAICÆ,

44. Margaretha,
45. Lya,
46. Gutheidis,
47. Bertradis,
48. Elisabeth,
49. Anna,
50. Rixa,
51. Hezeka,
52. Gertrudis,
53. Gisla,
54. Oda,
55. Ysa,
56. Eimergardis,
57. Gertrudis,
58. Margaretha,
59. Rixa,
60. Gertrudis,
61. Sophia,
62. Gisla,
63. Cunegundis,
64. Gertrudis,
65. Methildis,
66. Gertrudis,
67. Hildegundis,
68. Lucia,
69. Gertrudis,
70. Bertradis,
71. Jordana,
72. Gertrudis,
73. Bertradis,
74. Eufemia,
75. Cunegundis,
76. Emeka,
77. Sophia,
78. Rixa,
79. Joanna,
80. Bya,
81. Oda,
82. Hidda,

83. Cune-

LAICÆ,

- 83. Cunegundis,
- 84. Bertha,
- 85. Adelheidis,
- 86. Bertradis,
- 87. Margaretha,
- 88. Gisla,
- 89. Gutheidis,
- 90. Joanna,
- 91. Regelindis,
- 92. Margaretha,
- 93. Elifabeth,
- 94. Methildis,
- 95. Hertindis,
- 96. Margaretha,
- 97. Methildis,
- 98. Rexlindis,
- 99. Wynneburgis,
- 100. Mya,
- 101. Joanna,
- 102. Methildis,
- 103. Haseka,
- 104. Wynemundis,
- 105. Walderadis,

LAICÆ,

- 106. Clementa,
- 107. Elifabeth,
- 108. Scyna,
- 109. Harderadis,
- 110. Adesmodis,
- 111. Gertrudis,
- 112. Bertradis,
- 113. Cunegundis,
- 114. Bertradis,
- 115. Rixenza,
- 116. Elifabeth,
- 117. Adelheidis,
- 118. Alvila,
- 119. Cunegundis,
- 120. Adelheidis,
- 121. Barbara,
- 122. Elifabeth,
- 123. Bartradis,
- 124. Godelidis,
- 125. Willegardis,
- 126. Bertradis,
- 127. Adelheidis.

§. XI. In catalogo monasteriorum Monialium Misnensium, quem M. Petrus Albinus, Secretarius Electoris Saxon., dedit, (a) sub finem hæc habet:

Auf dem Petersberg sind anfänglich auch Nonnen gewesen/welches Kloster hernach gen Gerbstadt transferiret worden bey Eisleben / sind auch nachmals sorores conversæ aufm Petersberg anno 1246. gewesen.

Fuit mons iste Petrinus, seu serenus, quo de loquitur Albin., (b) prope Halam, nunc Magdeburgicam, quem anno mcxxiv. Indict. II. sedente Calixto II., Præ-
laturæ ejus anno VI. imperante Henrico VI. & quidem ann. Imperii ejus XIII. sub Ruthgero (Roccaro) Archi-Episcopo Magdeburgico XII., Pontificatus sui V., à fundatione Ecclesiæ Halensis IX. Dedo III. filius Themonis, Comitis Wethinensis, cœperat, & B. Petro Apostolo dedicaverat. Cùm verò ad terram sanctam abiret, Dedo, fratrem suum Conradum, postea Marchionem Misniæ, heredem scripsit omnium bonorum suorum, eiq; consummationem monasterii commendavit maximè, quo de legi meretur Anonymi chron. Montis hujus ab anno mcxxiv. ad mccxxv. collectum, editumq; à CL. Viro Joach.

(Pp) 3 Joann-

(a) in der Meissnisch. Land-Chronick cit. XXII. p. m. 299. (b) vid. chron. cit. p. 289.

Joanne Madero, Amico, dum viveret, honorando. Simul vixisse fratres cum sororibus, ex indice vides, ubi lit. K. in voce Kloster habet: etliche / darinnen Mönch und Nonnen zugleich gewesen / remittiq; lectorem ad p. 300., ubi verba à nobis citata reperitur. In chronico tamen Maderiano silentiū hac de re.

§ mona-
sterii Vves-
serani,

§. XII. Fundarat Gottvvaldus III. Comes Hennebergicus & Burggravius Würtzburgensis, in signe monasterium Ordinis Præmonstratensis Wesseranum ad confluentiam Vierra & Sleusa, quo de Spangenberg ita: (c)

Es besagte aber Graff Gottwald dieses neue Kloster mit Ordenspersonen männliches und weibliches Geschlechtes Norbertiner Ordens welcher Orden kurz zuvor anno 1120. (cænobium verò undecim post annis conditum est,) vom Nortberto erstlich angefangen war. Exultum postea & translatum à Bertha, Bertholdi IV. conjugē, in alium locum, quo de idem Spangenberg. (d) Sie blieb in ihrem Witwenstand 20. Jahr / und als an. 1175. im 18. Jahr nach ihres Hern Tod / durch nachlässig unseifige Bewahrung des Feuers der eine Theil des Klosters Bessera / darinnen die andächtige Nonnen ihre Wohnung gehabt / mit S. Joannis Kirchen abgebrandt / stiftete und baute Frau Bertha für dieselbe Weibs. Personen und Nonnen ein neues Nonnen. Kloster über das Wasser hinüber / nicht so gar weit von Bessera gelegen / und nannte dasselbe Trost. Städte. Dahin transferirte sie die Nonnen von Bessera anno 1177. begab sich auch selbst in denselben hinein.

monast.
S. Mich.
Hildes.

§. XIII. In monasterio Ord. Benedict. in septentrionali parte urbis Hildesienensis, à Barvardo, Episcopo ibidem XIII., in honorem Archangeli Michaelis, constructo, Theodoricus II. Abbas, & successores ejus Hugoldus, Monachus Corbeienensis, & S. Th. D., nec non Detmarus moniales etiam congregaverant, sed Gottschalcus Prælati propter multas detractiones & oblocutiones & infamia maculam eas exterminavit, impetrans ab Innocentio IV. contra istas moniales privilegium, datum Laterani XIV. Kal. Aug. Pontificatus sui anno III. in quo habetur:

Quod monasterium istud propter monialium multitudinem, cum ad sustentationem earum redditus non sufficient, ad modum prægraveretur, etiam ex earum cohabitatione cum monachis gravis eidem loco infamia generetur, diversis adolescentulis ad instantiam postulantium, (sic legitur,) ubi non nisi septem ætatis proventa consueverunt recipi ab antiquo, ad vestimenta Fratibus procuranda. Igitur monachis distinctus in hiber sub fulmine suo, ne, quod de septenario solum numero provectoris ætatis fuit institutum, & hætenus per multa tempora observatum, sinant cujusque temeritate, cum major adolescentularum numerus ad septenarium redactus fuerit, violari. (e)

præceptum
Ottonis I.
Duc. Brun-
svic.

§. XIV. Extat etiam præceptum Ottonis I. Ducis Brunsvicensis (f) Abbati Northeimensi datum Brunsvici anno MCCXXXIV. Cognoverat Inclytus Otto

(c) chron. Henneberg. l. II. c. 8. p. 86. (d) lib. cit. c. 12. p. 92. (e) vid. chron. monast. S. Mich. T. II. rer. Germ. Meib. p. 520. (f) in colloqu. meastr. anno 1692. p. 197. seq.

Otto famâ, vel potius infamiâ referente, monachos & moniales in loco pariter commorantes, insolentias frequenter & turpitudines Deo & hominibus odibiles exercere, ita ut non solum personæ, verum etiam ipse locus infamiâ denigretur, nimirum ut vicinitas eorum opportunitatem excedendi eisdem præbeat, & animarum suarum pariat detrimentum. Mandat igitur, & sub obtentu gratiæ præcipit, Abbati & universis Successoribus ejus, (notabile exemplum exerciti jam tum à Principibus Germaniæ juris cujusdam velut Episcopalis in Clericos suæ ditionis, cum præcipiendi potestate, sub obtentu gratiæ,) ut dominas juniores, quas atæ juveniliæ & facies decora suspectas efficit ad peccandum de bonis Ecclesiæ, quibus tamen pascendæ sunt, si aliter eas locare non poterit, claustris aliarum monialium includat. Seniores verò, quæ orationi & operi multibrevi expedire videantur, apud se detineat, donec expleverint tempus vitæ. Mortuis autem illis firmiter statuit mandatq; , ut loco illarum nullæ de ceteris resumantur. Quicumque hanc ordinationem suam præsumferit aliquatenus impedire, indignationem Dei suamque contra te offensam non dubitet excitare.

Quod verò Otto se Ducem Brunsvicensem vocet ante erectionem Ducatus solennem, à Friderico II. Imp. anno 1235. factam, quam sis vide apud Meibom., (g) neminem turbaverit, siquidem hunc titulum jam ante ipsum sumfisse & dedisse alios, plura diplomata probant. De fratribus & sororibus Ord. August. in uno hospitio, at nec castè nec religiosè viventibus, vide etiam Reutellii chron. Hildes. (h)

§. XV. Refert Abbo, (i) Prælatum Ilseburgensem anno Mccccxxxiii. calix omni-
fororibus Badeslebyensibus calicem inauratum dedisse, ex quo cum primùm ce-
lebraret sacerdos, isto die cœpit ægrotare, nec de lecto surrexit unquam. Le-
viora hæc videntur & nullius ponderis, scisse tamen juvat Ilseburgense ce-
nobium, propter varias variorum aberrationes. Bucelin. equidem (k) labitur, Ilseburg.
scribens, id à Bernhardo Buccone, Episcopo Halberstad. XII. exstructum esse:
restauravit istud à Slavis igne combustum. Sic enim Engelhus: (l) Vene-
rabilis Arnolfus, Episcopus Halberstad. IX., de castro Ilseborch, quod ei
Otto Imp. contulerat, fecit locum Monachorum de cœnobio Fuldensi. (m)
Aliud latini idiomatis chron. MS. ita: Ilseburgense monasterium, quod
sub Arnolde (Episcopo) hostes destruxerant, reparavit Buc. Schedæ
monasticæ sic: Ilseburgum, olim parvum oppidum & vetustum, & an-
tequam Wernigerotha fuit ampliata, multis privilegiis dotatum. Habuit
etiam castellum ante portam in silva, quod exstruxisse dicitur Hen-
ricus Auceps, cum magna Hunnorum irruptio quateret hanc terram.
Sed postea cum magna esset inter Henricum IV. & Ottonem de Brunsvich, ad
Visur-

(g) T. III. rer. Germ. p. 203. seqq. (h) in hist. Episcopi Magni §. 41. (i) in cit. chron.
(k) Germ. sacr. P. II. p. 48. b. (l) in chron. p. 190. (m) conf. Winnigstad. chron. p. 111. (n)

Visurgum Dominum, guerra, quæ insimul prælium causavit acerrimum, in quo Comes Supplinborgensis *Gevehard*, qui erat Pater *Lotharii*, postea Imp., à Saxonibus devastatum anno MLXXIV. Illi enim à parte erant prædicti *Otonis*, & in omnes vehementer grassati sunt terras. Hi etiam *Ostervic*, *Horneborg*, *Hartesborg*, Imperatoris regiam, & templum pulcherrimum diruerunt & eradicârunt, combustis multis pagis & Nobilium sedibus ad *Harthum*. (*Hercyniam*) Habet autem nomen à fluvio *Ilfa*, quæ præterfluit, & ex adjacente monte *Brocken* scaturit. Quorsum igitur *Spangenberg*. (n) & aliorum deliramenta, qui ab *Ilfurgo* Rege deducunt, & conditum dicunt ante natalem Domini. Nunc extinctum est monasterium, & Sedes ibi Illustris Comitis *Wernigerodensis*.

*Incendium
Blancken-
burgicum,*

§. XVI. Primò statim, à terribili incendio *Blanckenburgico*, annò sorores ab *Hermann* & *Olvico* de *Regenstein* largiter remuneratæ sunt, ait aliud chronicon. *Hermann*. ille erat Prælatus *Huysborg*. XXXIII. Incendium verò factum est annò MDXLVI. XIX. Nov., in quo *Magdalena*, *Udalrici*, Comitis *Regensteinensis*, & Domini de *Blanckenburg*, uxor, filia Comitis *Stolbergici*, partui proxima, ætatis suæ annò XXXIV. miserime perit. Quem tragicum calum in sacello arcis *Blanckenburgica* his versibus comprênsus descripsi.

Conditur hóc tumultò mea dilectissima conjux,
contegit ac tenuis membra sepulta cinis.
Hanc *Stollbergiadum* Comitum de sanguine cretam
connubii sociam quæro petoque mei.
Poppo Parens placidè pia Mater & annuit *Anna*,
Ducitur in nostrum *Magdalena* thorum.
Mutuus ardor & unanimes concordia mentes,
dulcis & amborum corda ligabat amor.
Et quia conjugibus Domini benedictio præstò est,
nec thalamus sterilis, nec sine prole fuit.
Feminei siquidem *quatuor*, sexûsque *virilis*
sex peperit dulcis dulcía dona thori.
Quinque tulit mors læva quidem, sed *quinque* supersunt,
utque diu valeant, protege, *Christe*, diu.
Ter *quinos* vixitque *duos* mihi juncta per annos,
connubii cernens tempora læta sui.
Forstán & mecum vixisset longiùs, amplam
multiplici decorans posteritate *Domum*,
Ní mihi mors sociam thalami rapuisset amatam,
cogeret & viduo me superesse thoro.

Namque

(n) In chron. Quedlinburg.

Namque *quaterdenus* postquam defluerat annus,
& rapidis sextus curreret annus equis.

Ac *decimi noni* rutilaret mane diei
mensis, qui nono nomen ab *imbre* tenet.

Illicet alta domus celeri succenditur igne
inclita *conspicui* nomina *montis* habens.

Ignibus his miserè miseri constringimur ambo,
carpserrat acclives subdola flamma gradus.

Cara nequit conjux gravidum demittere ventrem,
præcipites alii tecta per alta ruunt.

Quò licet aufugimus, fugientes prævenit ignis,
nec tutos aliquò nos finit esse locò.

Quid mihi tunc mentis fuerit, non ulla loquetur
lingva, nec id tenui carmine Musa canet.

Conjugis arripio, spe firmans pectora, dextram,
ac loca tuta peto, si loca tuta forent.

Intolerabilibus donec circumdata flammis,
mentis inops nostros concidit ante pedes.

Committo Domino moribundi corporis artus,
ut vitæ cupiens, sic necis esse comes.

Ipsa vetat loca tuta jubens me quærere vivum,
nec vult hora simul tollat ut una duos.

Oblequor: immundis librans mea membra cloacis,
atque diu pendens saucius inde trahor.

Embryo, ventris onus, gravida cum Matre necatur,
cum cara soboles conjuge cara perit.

Hujus ut historiarum possint meminisse nepotes,
annorum numerum distichon istud habet:

ArX IaCet, Igne perIt ConIVnX, hIC ossa qViesCent,
LaVs bona per terras, faMa per astra VoLat.

Ulricus, Comes in Regenstein, fieri curavit annò
MDXLVII. Mens. Novembr.

Notabile, quòd per totam noctem, antequam altero die arx incendio periret, *Omen ejus*,
galli in castro & vicinia perpetuò cantarent, ut vix horæ quadrans effluerit,
quò celsarent. Hem! quis gallo dedit intelligentiam? (o) Sic, notante
Alexandro de Insula, (p) illò die, quò ignis cælo delapsus circa vespe-
ram oppidum (quondam) *Corbeiam* funditus delevit, *vespertilioes* grega-
tim per aream, templum, dormitorium & pomarium cœnobii ipso me-
ridie magno strepitu volitarunt.

(Q9)

§. XVII.

(o) Job. XXXVIII. 36. (p) In breviar. rerum memorabil. ad ann. 1119.

§. XVII. Vixit olim in monasterio Huysburgensi sub Joanne Köpenio, Abbate XXXIV., Joannes Nolcken, Badeslebiensis, primùm ut custos Ecclesiæ, deinde ceu Prior, qui in singulos Prælatos epigrammata reliquit lectū haud indigna, & quidem usque ad Köpenium, qui circa AC. MDLXVIII. cœpit, desinitque anno MDLXXXIII. XI. Kal. Maj. Hic Abbas tribus Principibus Brunsvicensibus primam tonsuram dedit, scilicet Henrico Julio, Episcopo postea Halberstadiensi, ejusque Fratribus Philippo Sigismundo & Joachimo Carolo. Qualis quantusve porro fuerit, elegans epitaphium ejus te docebit fusiùs.

Epitaph.

Præsuit hic nobis bene quosdam Præsul ad annos,
 & rexit studiis agmina nostra bonis.
 Tranquilla Vir pacis amans, & cultor honesti,
 nil tulit antiquâ religione prius.
 Auctoritate gravis, furorum strenuus osor,
 hac tibi, care Pater, gloria viva manet.

Sed ad Nolckenium.

JOANNIS NOLCKENII

SCHOLA

PRÆLATORUM BESTIALIS,

feu

Singulorum Abbatum Huysburgensium vitæ & facta,
 virtutes & vitia, per certa & convenientia animalia,
 epigrammaticè explicata.

Schola Prælatorum bestialis.

I. Eckhart.

I. ECKHARTO datur AQUILA.

Semper in excelsis Aquila seu gloria fulget,
 Sub pedibus terram despiciit alta suis.
 Sic ibas tutum: semper sublimia volvens,
 non poterant, nisi que magna, placere tibi.
 Vincit eras ferrò: * sed mens aquilina volabat
 astra super: verè Tu mihi Cæsus eras.

II. Alfred.

II. ALFREDUS habet FORMICAM.

Instar formicæ Alfredus bona colligit: eadem
 construit, & Fratres in sua castra trahit.
 Nulla dies abiit, quâ non benefecerit Ipse,
 quâ non profuerit consilio atque operâ.

* Trigesimo octavo anno post excessum elevata sunt ossa Eckharti, qui inventus est silicio vellitus, & ferroâ catenâ vincus.

*Ipse suum gratus tandem miratus acervum,
 sit laus (Alfredo gloria) summa DEO.
 Discite formicæ studium: bona cuncta parantur
 sedulitate piâ, dexteritate catâ.*

III. ECKBERTO I. adstat CANIS.

III. Eckbert.

*Mordet amatque canis: sævos mordebit is hostes,
 diliget è contra fidus ovile suum.
 Eckbertus pariter morsus miscebat amore,
 cliq; piè & justè reddidit ille suum.
 Vulpes atq; lupos furioso dente momordit,
 fidâ mente gregem pavit, amavit item.*

IV. DEGENO monstrat URSAM.

IV. Degeno,

*Non patitur catulos auferri animosior urfa,
 nam vis vi magnâ sæpe repulsa fuit.
 Degeno non passus sua jura monastica rumpi,
 Justitia vindex maximus ille sue.
 Lex & grex cynosura fuit, pia meta laborum,
 felix, qui valet hunc laude ferire scopum.*

V. OTTONI largiar VACCAM.

V. Otto,

*Lactavit multos Otto ceu vacca venusta
 non solum spebus, sed quoque rebus. Ita
 Fratres atque Patres, lactans, juvenesq; senesq;
 cunctis, qui nòrant, gratus & equus erat.
 Flumina tunc lactis, manabant flumina mellis,
 nec poterat claustrum faustius esse meum.*

VI. REINBOLDUS habeat PHILOMELAM.

VI. Reinboldus,

*Laudes ut philomela DEI noctesq; diēsq;
 decantat: sic Reinboldus amœnus erat.
 Solis ad occasum, rursus quoque Solis ad ortum
 hymnus erat: Soli gloria sit Domino!
 Psallite, dicebat, dilecti, psallite fratres,
 psallere, & aternùm vivere, prorsus idem.*

VII. HENRICUS I. amat APICULAM.

VII. Henric. I.

*Sicut apis mel collectum servavit & auxit
 Henricus, sancto gnavus in officio.
 Perdita lux, quâ non bene fecit fratribus, ejus
 gloria summa salus publica quippe fuit.*

(Q9) 2

Nasceris,

Nasceris, ut vivas aliis. Sic feceris, eja,
sic bene vives, & sic moriêre bene.

VIII. Ruper-
tus

VIII. RUPERTUS merebit BOVEM.

Ingenuè dicam: ingenium, Ruperte, bovinum:
semper enim sudas, inq, labore cales.

Lemma: laboremus: manibus, pedibusq, animoq,
mente, animâq; Deus singula poscit. Agè,

Oremus, quò sit mens sana in corpore sano,
sic labor in Domino haud noster inanis erit.

IX. Mat-
thias

IX. MATTHIÆ esto AGNUS.

Si mores vitamq, tuam, Placidissime Præsul,
spectemus, totus, quantus es, agnus eras.

Purum animum, mitemq, animum, semperq, fidelis
imis & superis, sat, placuisse, scio.

X. Sigfred. I.

X. SIGFREDUS I. par est LEONI.

Mente leoninâ defendis jura, Sifrede,
damnas, quod nocuit, sive nocere potest.

Pellis raptores, (debebant esse Patroni,)
atque ex cœnobio semper abesse jubes.

Das libertatem clauastro, cessante querela,
lux nunc candidior Fratribus ire solet.

Singula tu bene fecisti, Pater optime; laudes
Posteritas habeat semper in ore tuas.

XI. Ludolph.

XI. LUDOLPHUS gaudet ASINO.

Ut saccos asinus: Fratrum sic pondera cuncta
gestâsti; gravis haud sarcina tanta fuit.

Cur? æquâ quoniam portâsti mente; minora
& leviora facit pondera solus amor.

Sic nos floruimus, sed flos fuit ille caducus,
ætas namque sequens (heu mihi!) pejor erit.

XII. Con-
rad. I.

XII. CONRADUS I. similis est CORVO.

Corvi naturam segnis Conradus habebat,
seria qui semper distulit: hymnus erat;

Cras, cras, cras faciam; annon cras quoq, sol mihi surgit?
sed male: nam mora sic pessima damna dedit.

Vivendum est hodie, quis cras spondebit? agendum
est hodie, num cras certior esse potes?

Horu-

*Horula non nectat morulam : tunc ibis ad astra
si stertor tardis passibus ire velis ?*

XIII. HUGO, fr. LUPUS.

XIII. Hugo

Nunc lupus intrabit : vah ! quò discordia fratres
perduxit miseròs ? pastor enim lupus est.
Hactenus optatos ex voto viximus annos,
nunc verò in pejus (plangite) cuncta ruunt.
Ut quoque ab officio Conradus & Hugo remoti
insanæ pœnas stultitiæ dederint.

XIV. WERNERUM comitatur ASELLUS.

XIV. Werner,

*Sed cur Wernerò est adjunctus piscis asellus ?
ut videas casus mœstaq; fata Viri.
In templo multis celaphis exceptus ad aram,
tusus, contusus sicut asellus erat.
Ille tamen Domino vindictam spontè reliquit,
& justus vindex criminis ille fuit.
Plexi sunt Belial nati, & plectentur, in altum,
sic ruit in caput, hoc, quod jacis ipse, tuum.*

XV. HENRICUS II. habeat CANCRUM.

XV. Henric. II.

Gressus cancrinos Henricus habebat, in omni
re, quam molitus, fata sinistra ferè.
Principium quandoque bonum, medium quoque, finis
ast vanus : telum cuspide nonne carens ?
Inversa est facies claustrì : benedictio nulla ;
mutârunt mores tempora nôstra loci.

XVI. BRUNO ducit EQUUM abjectò frenò.

XVI. Bruno

*Si sanctas Monachi leges, quas regula condit,
rumpant, instar equi nonne ferocis erunt ?
Qui frenò excusò rabiens per compita currit :
sic Monachus sancti non memor obsequii.
Exemplum tibi Bruno dabit, qui spontè resignat,
fracta sui claustrì vota videre nequit.*

XVII. CONRADO II. sociabimus VULPEM.

XVII. Conrad.
rad. II.

Ut vulpes mutare pilos solet, & tamen illa
una eademque manet : sic reprobi Monachi
Interdum mutant vultum, sed pellere mores,
scandala qui præbent, hic labor, hoc opus est.

(Q9) 3

XVIII. DIT-

XVIII. Di-
mar.

XVIII. DITMARO sacrabitur CICONIA.

*Pabula ceu pullis excelsa ciconia quarit,
atque suum nidum ritè tuetur. Ita
Tu, Ditmare, tuos, nutrire, fovere solebas;
Abbas, qui bonus est, fidus & equus erit.*

XIX. Bur-
kard.

XIX. BURKARDUM ornat GRUS.

*Grus Burkardus erat, raræ vigilantia imago,
noctes cum curis dividit ipse suis.
Fecit, quod poterat, poterat non omnia: laude
attamen est dignus candor amorq, Viri.*

XX. Eck-
bert. II.

XX. ECKBERTO II. CYGNUS.

*Candidus ut cygnus divini Numinis amplas
cantabas laudes, parve Ekeberte; licet
Atri saepe dies turbassent omnia, mentem
servabas semper forte in utraque bonam.*

XXI. Ulri-
cus

XXI. ULRICO assistit LYNX.

*Paupertas sanè laudat dextramq, fidemq,
annon Tu miseris anchora sacra, pater?
Laudibus his amplis nil amplius addimus, hoc quàm,
Ulricus totus lynceus ille fuit.*

XXII. Con-
rad. III.

XXII. CONRADUS III. tangit NOCTUAM.

*Sedule, quis, qualis, quantus, Conrade, fuisti,
noctua martyrium nocte dieq, dabit.*

XXIII. Go-
dofred.XXIII. GODOFREDUS miratur SALAMANDRAM
in igne.

*Et, Godofrede, tibi mentem vexatio donat,
quàm multum sapiens discit ab hoste suo?
Non ardet Salamandra, ardet tamen ire per ignes;
si bene munitus, flamma nocere nequit.*

XXIV. Sig-
fred. II.

XXIV. SIGFREDO II. propria est COLUMBA.

*Te, Sigfrede, columbatim complectimur omnes,
candida nam claustro & fausta columba mea es.
A te, per Te, immò in Te stat victoria nobis,
nunc pax vobiscum cantio mollis erit.*

XXV. 7AS-

XXV. *ASP*AR cum *CERVO*.

Appono *cervum*, quò vix *velocius* ullum
est animal: rebus *convenit* ille tuis.
Tu *piger* ad *pœnas*, sed *contra* ad *præmia* *velox*,
custos & *Dominus*, tu simul *Abba*, *Pater*.
Donec erunt *Fratres*, *Fratrum* *vox* una *fonabit*:
Asparus nobis *ravior* *Abba* fuit.

XXV. *As-*
par

XXVI. *HENRICUS* III. *feligit* *ANSEREM*.

Dat *magnos* *vicina* *Tibi* *Halberstadia* *motus*,
à *fronte* & *tergo* *summa* *pericla* *premunt*.
Tu *tamen*, ut *rupes*, *semper* *tranquillus* *in* *unda*,
fidus *mansisti* *cœnobio* *atque* *Deo*.
Aufer *uti* *vasto* *niveus* *colludit* *in* *amne*;
sic *mala* *sors* *lufus* *cortidianus* *erat*.

XXVI.
Henric. III.

XXVII. *HENRICUS* IV. *OPUPÆ* *amicus*.

Conspurcas *nidum* *pullosq;* *tuos*: *alieno*
Hysburgum *fallax* *obruis* *ære* *tuum*.
Hinc *etiam* *sacro* *percuttus* *fulmine*, *grandes*
jussus *es* *ob* *culpam* *ire*, *profane*, *procul*.

XXVII.
Henric. IV.

XXVIII. *JOANNES* I. *adumbratur* *ECHINO*.

Arma *sonant*, *fera* *bella* *tonant*, & *ubique* *tumultus*:
sed *cubat* *echinus* *tutus* *in* *orbe* *suo*.
Turbida *tempesta* *non* *frangit*, *tangit*, & *angit*,
munitum *telis* *parte* *ab* *utraque* *suis*.

XXVIII.
Joannes I.

XXIX. *TIDERICUS* *noster* *PHOENIX*.

Unus *in* *Hysburgo*, *cui* *nullus* *forte* *secundus*,
instar *Phœnicis*, *Tu*, *Diterice*, *michi*.
Alter *fundator*, *summus* *benefactor*, *amator*
& *Fratrum*, & *populi* *nobile* *delitium*.
Lac & *mel* *nobis* *tua* *adhuc* *vestigia* *stillant*,
Tu *nobis* *cornu* *grande* *salutis* *eras*.
Quod *lumus*, *hoc* *per* *Te*, *Tiderice*, *sumus*; *Tibi* *cuncta*
debemus, *vitam*, *facta*, *profana* *simul*.

XXIX. *Ti-*
dericus

XXX. *JOANNES* II. *cum* *OVE*.

Sicut *ovis* *vestes*, *elcas*, & *cetera* *præbet*,
utilis & *Domino* *est* *atque* *jucunda* *sua*.

XXX. *Jo-*
annes II.

Sic

*Sic prodes cunctis, sic delectatq̄, Joannes,
Tidrici viva & suavis imago Patris.
Omnia sunt laudanda, nihil culpabile: doctus,
justus, discretus, relligiosus eras.*

XXXI.
Conrad. IV.

XXXI. CONRADO IV. placet GALLINA.
*Instar gallinæ pullos, Conrade, fovebas,
cænobium tu, quod lapsum erat in cineres,
Instauras; fateor, par est fortuna labori,
sed non perpetua est. Rustica turba tibi
Summum cordolium fecit; furiose popelle,
das, alii interitum dum facis, ipse tibi.
Ille tamen fratres dispersos colligit, atque
fecit, quod patuit: fecit at omne bene.*

XXXII.
Hermannus,

XXXII. HERMANNO autem SERPENS.
*Singula tu quoque fecisti prudenter, ut angvis,
angvis erat vita nobile lemma tua.
Judicio si quid careat, durabile non est;
dat firmamentum rebus acris ratio.*

XXXIII.
Joann. III.

XXXIII. JOANNES III. erit MILVUS.
*Milvus, avis furax, gallinis insidiatur;
cænobii tu sic insidiare bonis.
Illicitum cur reframentum condidit? inique,
scandalum & opprobrium posteritatis eris.*

XXXIV.
Joann. IV.

XXXIV. JOANNI IV. detur ELEPHANTUS.
*Magnanimus, fortis, prudens, & ad ardua natus,
Tu, dilecte Pater; verè, elephanteus eras.
Longius hinc ego nolo tuas contexere laudes;
annon vox populi vox aliquando DEI?*

